

Empathy

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za sierpień 2023

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za sierpień 2023

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górską, Andżelika Sochacka,
Karolina Sieradzan**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Mknisanci from Adobe Stock**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2023**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2023**

ISBN 978-83-67941-15-0

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Zbadane materiały i informacje	5
Tematyka badanych materiałów	9
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	15
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	16
Negatywne nastawienie odbiorcy względem islamu	20
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	32
Dobre praktyki.....	37
Spis, tabel, wykresów.....	40

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 sierpnia 2023 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyzacją tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w sierpniu 2023 roku oparto o 44 materiały pochodzące z portali internetowych. Zasięg badania objął 36 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z wyborcza.pl – 4 materiały (ze stron wyborcza.pl, wyborcza.biz) oraz 3 materiały z tvp.info. Ponadto, w bazie badania znalazło się również po 2 materiały z: onet.pl, pap.pl, pch24.pl, a także po jednym materiale z: afirmacji.info, civilek.info, cyberdefence24.pl, dorzeczy.pl, dw.com, forsal.pl, histmag.org, i.pl, interia.pl, jezuici.pl, kobieta.swiatgwiazd.pl, listyznaszegosadu.pl, memri.org, naszdziennik.pl, nczas.com, nlad.pl, oko.press, opoka.org.pl, polityka.pl, polsatnews.pl, portalobronny.se.pl, radiomaryja.pl, rmf24.pl, tvn24.pl, tygodnik.tvp.pl, tygodnikpowszechny.pl, tysol.pl, vaticannews.va, wgospodarce.pl, wp.pl, wprost.pl

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
nlad.pl	01.08.2023	https://nlad.pl/czy-europie-grozi-islamizacja-religia-musulmanska-w-ujeciu-guillaumea-fayea-cz-i/
wyborcza.biz	01.08.2023	https://wyborcza.biz/biznes/7,179190,30029627,pucz-w-nigrze-zagraza-elektrowniom-atomowym-europy-korzysc.html?disableRedirects=true
afirmacji.info	01.08.2023	https://afirmacja.info/2023/08/01/islam-niemile-w-dziany/
memri.org	02.08.2023	https://www2.memri.org/polish/publicysta-w-gazecie-kataru-arabowie-i-musulmanie-ktorzy-znormalizowali-stosunki-z-izraelem-sa-zdrajcami-dzieci-trzeba-uczyc-o-meczennikach-dla-palestyny/19588
tvn24.pl	02.08.2023	https://tvn24.pl/swiat/wielka-brytania-uznala-ze-tzw-panstwo-islamskie-popelnilo-ludobojstwo-na-jazydach-7274830

**ZBADANE
MATERIAŁY**

rmf24.pl	03.08.2023	https://www.rmf24.pl/fakty/swiat/news-nie-zyje-przywodca-panstwa-islamskiego-zginal-w-walce-z-dzhi,nld,6942058#crp_state=1
interia.pl	03.08.2023	https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-nie-zyje-przywodca-panstwa-islamskiego-oficjalne-potwierden,nld,6942017
forsal.pl	03.08.2023	https://forsal.pl/swiat/artykuly/9120476,panstwo-islamskie-wybralo-nowego-przywodce.html
tygodnik.tvp.pl	04.08.2023	https://tygodnik.tvp.pl/71700131/samotne-wilki-a-takuja-czyli-dzihad-w-internecie-i-w-realu
pap.pl	06.08.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1582629%2Ceksplozja-w-meczenie-w-kabulu-sa-ofiary-smiertelne.html
wyborcza.pl	06.08.2023	https://wyborcza.pl/7,75399,30048903,rosyjski-slad-w-szwecji-dlaczego-kremlowi-sa-na-reke-akcje.html
tysol.pl	07.08.2023	https://www.tysol.pl/a108076-onz-religie-monoteistyczne-musza-wspolpracowac-w-wojnie-wytoczonej-im-przez-srodowiska-liberalne
opoka.org.pl	07.08.2023	https://opoka.org.pl/biblioteka/P/PR/muzulmanie-wierza-w-jezusa
wp.pl	08.08.2023	https://wiadomosci.wp.pl/uchodzczy-wagnerowcy-smiglowce-i-polityka-przy-plocie-na-podlasiu-bez-zmian-6928312547396256a
polityka.pl	08.08.2023	https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/2222612,1,traba-bomber-jak-polskie-sluzby-zrobily-z-nastolatka-groznego-islamskiego-terroryste.read
tygodnikpowszechny.pl	08.08.2023	https://www.tygodnikpowszechny.pl/islamem-dobrze-sie-strasz-184214
vaticannews.va	11.08.2023	https://www.vaticannews.va/pl/kosciol/news/2023-08/kosciol-w-nigrze-ma-zwiazane-rece-z-powodu-braku-bezpieczenstwa.html
cyberdefence24.pl	11.08.2023	https://cyberdefence24.pl/armia-i-sluzby/szpiegow-ska-operacja-iranu-w-niemczech

**ZBADANE
MATERIAŁY**

dw.com	11.08.2023	https://www.dw.com/pl/meczety-w-niemczech-dostaj%C4%85-anonimy-z-pogr%C3%B3%C5%BCkami/a-66512452
onet.pl	12.08.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/lokalny-odprysk-panstwa-islamskiego-w-afryce-nabiera-sil/zzvt8es
pch24.pl	13.08.2023	https://pch24.pl/islamisci-grozili-arcybiskupowi-obcieciem-glowy-teraz-hierarcha-modli-sie-o-nawrocenie-dzihadystow/
onet.pl	15.08.2023	https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/rok-od-przejecia-afganistanu-przez-talibow-jedno-zdjecie-zszokowalo-swiat/mw1nmjd
oko.press	15.08.2023	https://oko.press/palenie-koranu
wyborcza.pl	17.08.2023	https://wyborcza.pl/7,75399,30088648,we-wschodnim-pakistanie-musulmanie-atakuj%C5%82a-koscioly-i-skra-bylo.html
dorzeczy.pl	17.08.2023	https://dorzeczy.pl/religia/471558/pakistan-aresztowano-129-musulmanow-atakowali-chrzescijan.html
polsatnews.pl	17.08.2023	https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-08-17/szwecja-podwyzszono-poziom-zagrozenie-terrorystycznego-jest-najgorzej-od-lat/
pap.pl	17.08.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/129-musulmanow-aresztowanych-po-atakach-na-koscioly-i-domy-chrzescijan-we-wschodnim
naszdzienik.pl	18.08.2023	https://naszdzienik.pl/wiara-przesladowania/281631,pakistan-musulmanie-zdewastowali-19-kosciolow.html
tvp.info	19.08.2023	https://www.tvp.info/72108631/holandia-spalono-koran-podczas-demonstracji-dojdzie-do-falizamieszek-islam
civilek.info	19.08.2023	https://civilek.info/pl/2023/08/19/obejrzyj-nasze-szokujace-wideo-mlodych-musulmanow-ponizajacych-chlopca-w-belgii/
tvp.info	21.08.2023	https://www.tvp.info/72159245/musulmanie-we-wloszech-chca-sadow-islamskich-i-rejestruslubow-ryzyko-szariatu
listyznaszegosadu.pl	22.08.2023	https://www.listyznaszegosadu.pl/nowy-ateizm-i-krytyka-religii/ogromna-transformacja-indii-i-bliskiego-wschodu

**ZBADANE
MATERIAŁY**

radiomaryja.pl	23.08.2023	https://www.radiomaryja.pl/informacje/chrzescianie-w-pakistanie-drza-o-zycie/
wgospodarce.pl	23.08.2023	https://wgospodarce.pl/informacje/131875-niemcy-gwalt-na-polaku-sprawca-to-uchodzca
portalobronny.se.pl	23.08.2023	https://portalobronny.se.pl/przemysl-zbrojenio-wy/w-imie-walki-z-wielkim-szatanem-islamska-republika-iranu-sprzedza-uav-nawet-rosji-aa-Us4S-hajD-DCbz.html
i.pl	24.08.2023	https://i.pl/powrot-do-przeszlosci-afganistan-gniazdem-islamistow-talibowie-najmniejszy-problem/ar/c1-17826841
kobieta. swiatgwiazd.pl	26.08.2023	https://kobieta.swiatgwiazd.pl/muzulmanka-chciala-pojsc-do-fryzjera-w-polsce-wiele-salonych-odmowilo-jej-wizyty-mc-mci-260823
nczas.com	27.08.2023	https://nczas.com/2023/08/27/islamisci-wymuszaja-poszanowanie-dla-religii-w-panstwie-ue/
wprost.pl	28.08.2023	https://www.wprost.pl/swiat/11366656/francja-wprowadza-zakaz-wymierzony-w-muzulmanow-opozycja-mowi-o-islamofobii.html
pch24.pl	28.08.2023	https://pch24.pl/islam-przejmuje-kulture-konsumpcjonizmu-mcdonalds-zamieniony-w-miejsce-muzulmanskich-modlow/
wyborcza.pl	28.08.2023	https://wyborcza.pl/7,75399,30128431,francja-muzulmanki-nie-przyjda-juz-do-szkoly-w-abajach.html
tvpi.info	29.08.2023	https://www.tvpi.info/72333516/szwecja-wladze-beda-walczy-z-radykalizacja-i-terroryzmem
jezuici.pl	30.08.2023	https://jezuici.pl/2023/08/jezuita-byly-muzulmanin-biskupem-w-turcji/
histmag.org	31.08.2023	https://histmag.org/Autonomia-Palestynska-wyboista-droga-do-porozumienia-25986

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w sierpniu 2023
źródło: opracowanie własne

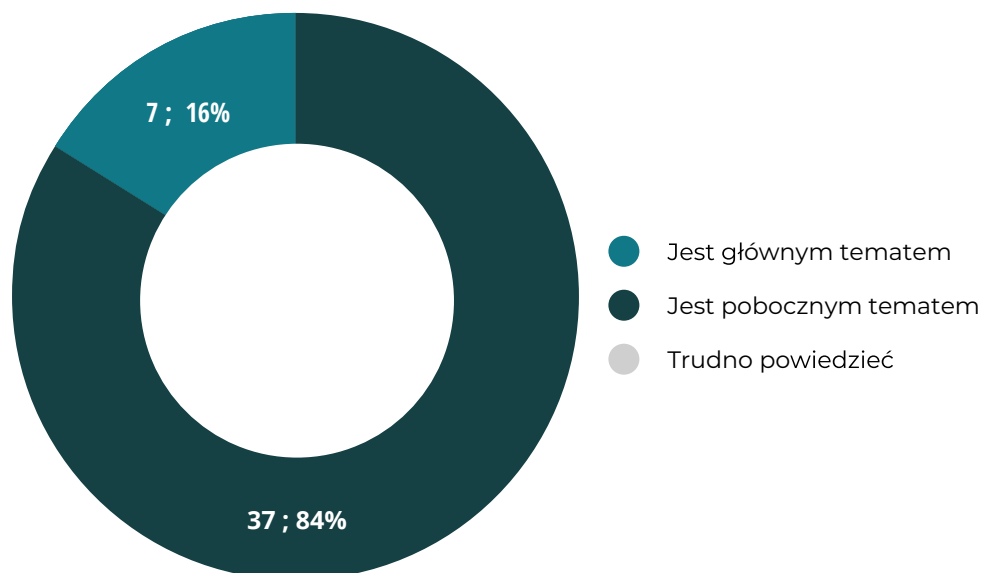

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematyki artykułów. W 84 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i/lub osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. Natomiast 16 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=44)

W żadnym z badanych w tym miesiącu materiałów nie napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup, by móc je zakwalifikować jako „Trudno powiedzieć”.

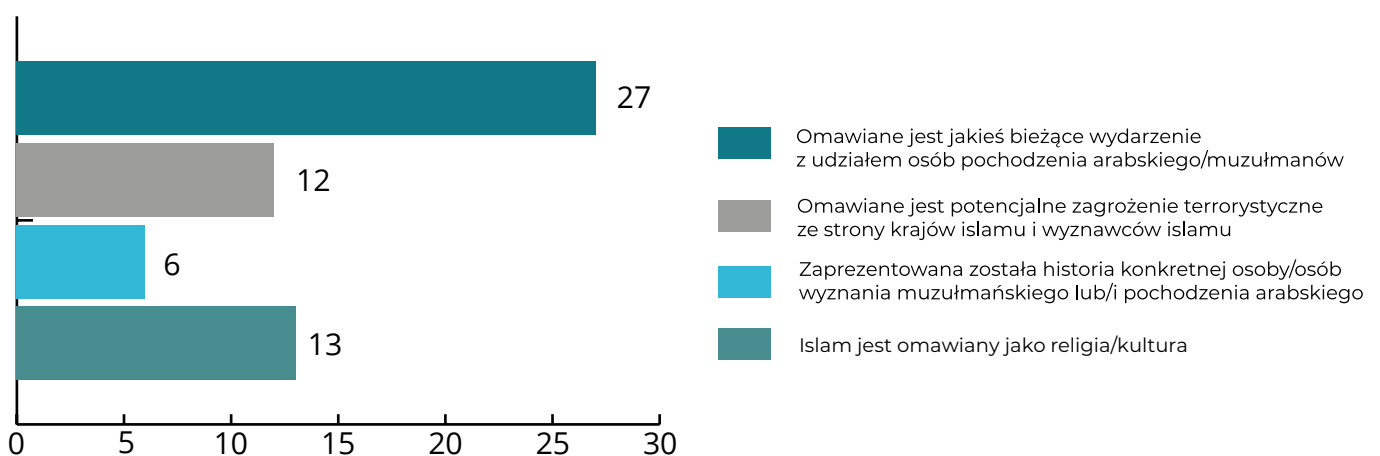
FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 37 materiały, których główny temat związany był z islamem i/lub społecznością arabską przyporządkowano 58 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do czterech kategorii, co oznacza, że część zbadanych materiałów dotyczyła dwóch czy trzech różnych tematów jednocześnie.

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiało jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (27 materiałów). Poruszano także wątki z pozostałych kategorii: Islam w kontekście religii/kultury (13 materiałów), Zaprezentowanie historii konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego (6 materiałów) czy Omawianie potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (12 materiałów).

Wiele z tych materiałów dotyczyło relacjonowania bieżących wydarzeń z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów m.in.:

- *problemów państw skandynawskich po protestacyjnych spaleniach Koranu: W Europie rosną nastroje antyislamskie? Problemy dyplomatyczne państw skandynawskich* (afirmacja.pl, 01.08.2023), *Trudna wolność słowa dla idiotów. Kto w Szwecji pali Koran i czy powinno się tego zakazać* (oko.press, 15.08.2023), *Szwecja: Podwyższono poziom zagrożenia terrorystycznego. Jest najgorzej od lat* (polsatnews.pl, 17.08.2023), *Szwecja bierze się za radykałów i terroryzm. „Zagrożenie szybko się nie zmniejszy”* (tvp.info, 29.08.2023);
- *podania oficjalnej informacji o śmierci przywódcy Państwa Islamskiego: Nie żyje przywódca Państwa Islamskiego. Zginął w walce z dżihadystami* (rmf24.pl, 03.08.2023), *Nie żyje przywódca Państwa Islamskiego. Oficjalne potwierdzenie* (wydarzenia.interia.pl, 03.08.2023), *Państwo Islamskie wybrało nowego przywódcę* (forsal.pl, 03.08.2023);
- *ataków na chrześcijan w Pakistanie: We wschodnim Pakistanie muzułmanie atakują kościoły. Iskrą było pomówienie o bluźnierstwo* (wyborcza.pl, 17.08.2023), *129 muzułmanów aresztowanych po atakach na kościoły i domy chrześcijan we wschodnim Pakistanie* (pap.pl, 17.08.2023), *Ataki na chrześcijan w Pakistanie. Aresztowano 129 muzułmanów* (dorzeczy.pl, 17.08.2023), *Pakistan: Muzułmanie zdewastowali 19 kościołów* (naszdzienik.pl, 18.08.2023), *CHRZEŚCIJANIE W PAKISTANIE DRŻĄ O ŻYCIE* (radiomaryja.pl, 23.08.2023);
- *wprowadzenia zakazu noszenia abai we francuskich szkołach: Francja: Muzułmanki nie przyjdą już do szkoły w abajach* (wyborcza.pl, 28.08.2023), *Francja wprowadza zakaz wymierzony w muzułmanów. Opozycja mówi o islamofobii* (wprost.pl, 28.08.2023).

W kontekście potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu badane materiały dotyczyły różnorodnych wydarzeń zagranicznych, a w ich tytułach w zaledwie jednym przypadku pojawiło się słowo bezpośrednio nawiązujące do terroryzmu (był to materiał: Szwecja: Podwyższono poziom zagrożenia terrorystycznego. Jest najgorzej od lat, polsatnews.pl, 17.08.2023). W pozostałych przypadkach zagrożenie terrorystyczne było raczej wątkiem pobocznym materiałów, m.in.:

- *Szpiegowska operacja Iranu w Niemczech* (cyberdefence24.pl, 11.08.2023);
- *Powrót do przeszłości: Afganistan gniazdem islamistów. Talibowie? Najmniejszy problem* (i.pl, 24.08.2023);
- *Ogromna transformacja Indii i Bliskiego Wschodu* (listyznaszegosadu.pl, 22.08.2023);
- *Trudna wolność słowa dla idiotów. Kto w Szwecji pali Koran i czy powinno się tego zakazać* (oko.press, 15.08.2023);
- *We wschodnim Pakistanie muzułmanie atakują kościoły. Iskrą było pomówienie o bluźnierstwo* (wyborcza.pl, 17.08.2023);
- *Samotne wilki atakują, czyli dżihad w internecie i w realu* (tygodnik.tvp.pl, 04.08.2023);
- *Lokalny odprysk Państwa Islamskiego w Afryce nabiera sił* (wiadomosci.onet.pl, 12.08.2023).

W kontekście religijno-kulturowym pojawiły się m.in. materiały mówiące o:

- zakazie noszenia abai we francuskich szkołach: *Francja: Muzułmanki nie przyjdą już do szkoły w abajach* (wyborcza.pl, 28.08.2023), *Francja wprowadza zakaz wymierzony w muzułmanów. Opozycja mówi o islamofobii* (wprost.pl, 28.08.2023);
- atakach na chrześcijan w Palestynie (na tle religijno-kulturowym): *Ataki na chrześcijan w Pakistanie. Aresztowano 129 muzułmanów* (dorzeczy.pl, 17.08.2023), *Pakistan: Muzułmanie zdewastowali 19 kościołów* (naszdziennik.pl, 18.08.2023), *CHRZEŚCIJANIE W PAKISTANIE DRŻĄ O ŻYCIE* (radiomaryja.pl, 23.08.2023);
- codziennych problemach, trunościach muzułmanów i muzułmanek napotykanym w różnych krajach: *Muzułmanka chciała pójść do fryzjera w Polsce. Wiele salonów odmówiło jej wizyty* (kobieta.swiatgwiazd.pl, 26.08.2023), *„Rzyko szariatu” we Włoszech. Muzułmanie chcą sądów islamskich i rejestru ślubów* (tvp.info, 21.08.2023), *Islam przejmuje zachodni konsumpcjonizm. McDonald’s zamieniony w miejsce muzułmańskich modłów* (pch24.pl, 28.08.2023).

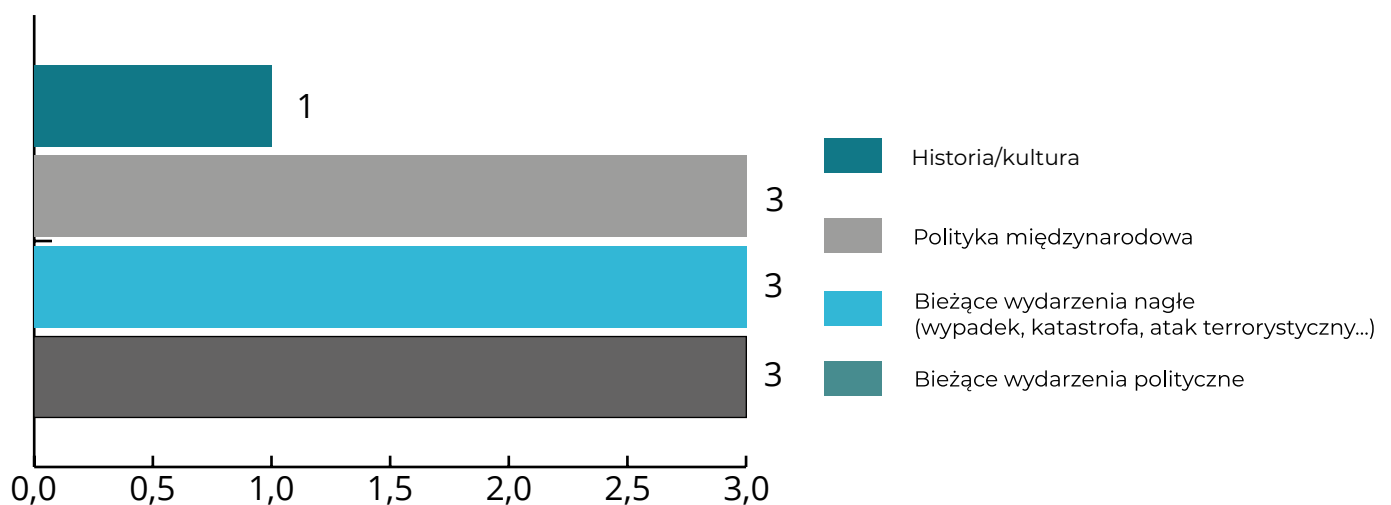
INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 7 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 10 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do czterech unikatowych kategorii.

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów
źródło: opracowanie własne

W sierpniu 2023 tematyka badanych materiałów o charakterze pobocznym w stosunku do islamu lub muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego dotyczyła niemalże jedynie różnych zagranicznych wydarzeń. W dużej mierze materiały związane były z wątkami wydarzeń politycznych i polityki międzynarodowej, szczególnie często na tle Rosji, m.in.:

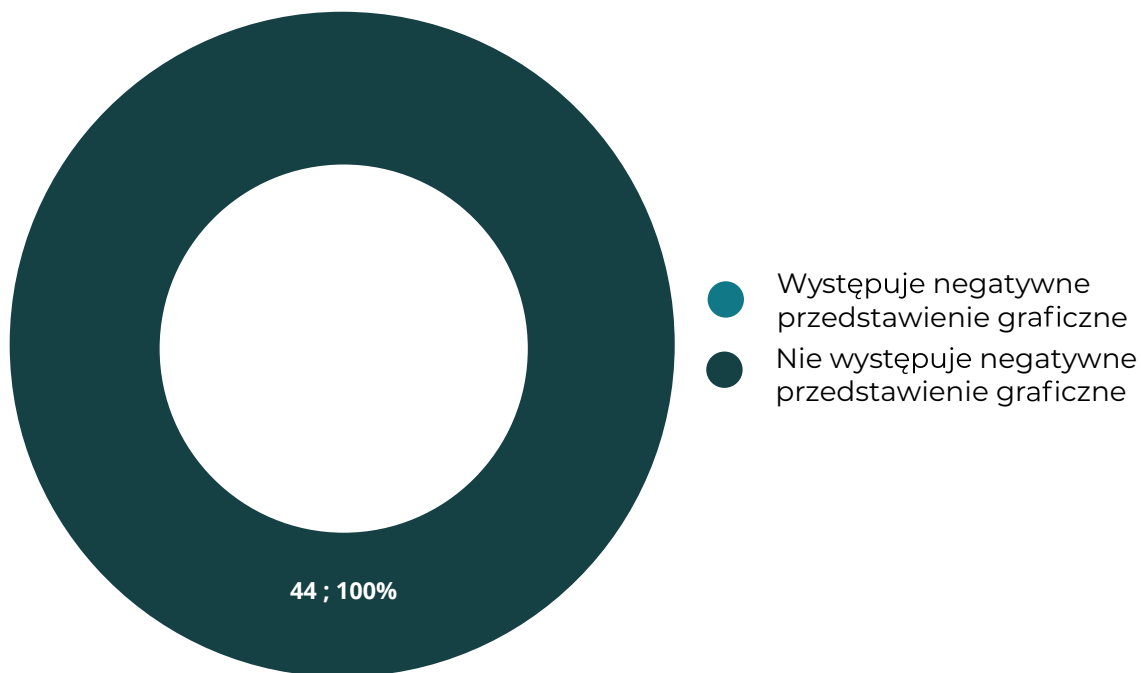
- *Rosja szkodzi interesom Szwecji. Dlaczego Kremlowi są na rękę akcje palenia Koranu?* (wyborcza.pl, 06.08.2023);
- *Pucz w Nigrze zagraża elektrowniom atomowym Europy. To korzyść dla Rosji* (wyborcza.biz, 01.08.2023);
- *W imię walki z „Wielkim Szatanem” Islamska Republika Iranu sprzeda UAV nawet Rosji* (portalobronny.se.pl, 23.08.2023);
- *Kościół w Nigrze ma związane ręce z powodu braku bezpieczeństwa* (vaticannews.va, 11.08.2023);
- *ONZ. Religie monoteistyczne muszą współpracować w wojnie wytoczonej im przez środowiska liberalne* (tysol.pl, 07.08.2023).

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca nie wystąpiła żadnym materiale.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=44)

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

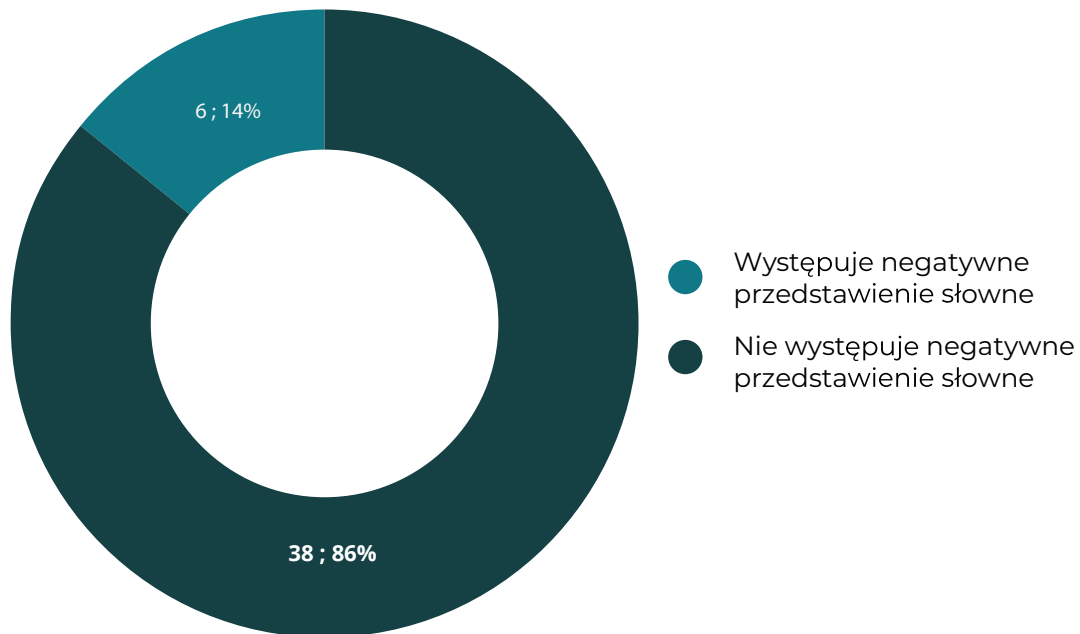
Przy analizie tego zagadnienia brano pod uwagę słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dla-czego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

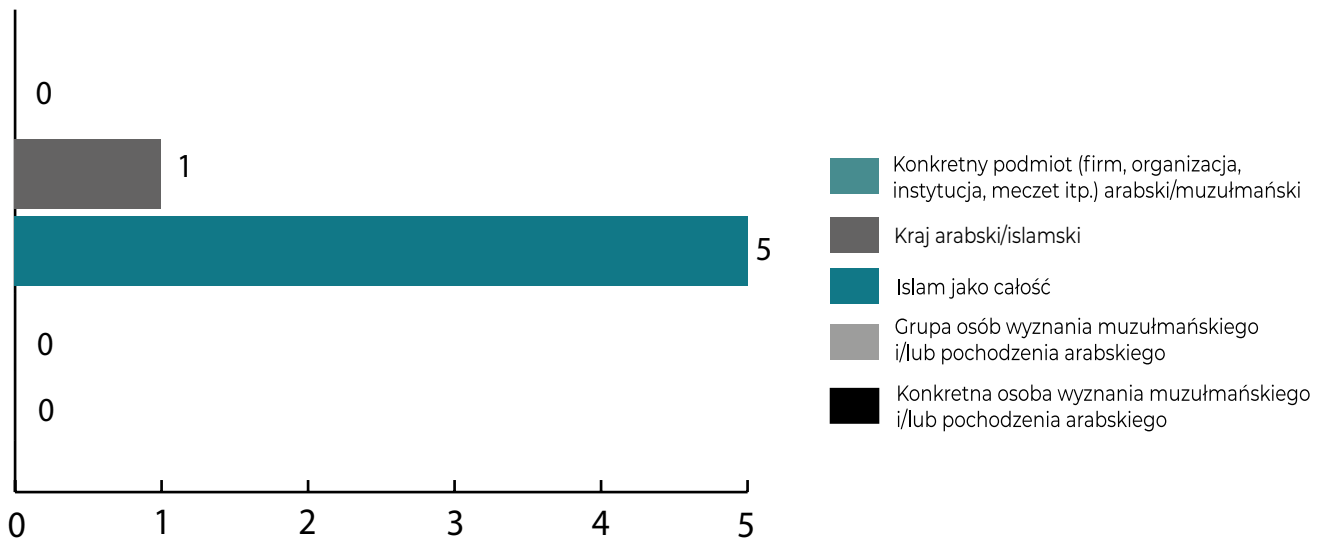

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne (N=44).

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w sześciu z badanych materiałów (14 proc.). Negatywne przedstawienie wystąpiło po jednym razie na portalach: listyznaszegosa-du.pl, memri.org, nczas.com, nlad.pl, tygodnikpowszechny.pl, wyborcza.pl. Kontekst użycia takich słów różnił się jednak między sobą. We wszystkich tych materiałach islam był tematem głównym, omawiającym jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów i/lub potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu.

Słowne negatywne określenia pojawiły się pięć razy wobec islamu jako całości oraz jeden raz wobec kraju arabskiego/islamskiego.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Pierwszym z takich materiałów był *Ogromna transformacja Indii i Bliskiego Wschodu* (listyznaszegosadu.pl, 22.08.2023). Na tle ataku Pakistańczyków na pielgrzymkę Hinduśców z 31 sierpnia oraz przy przywołaniu wojen pakistańsko-indyjskich padły takie podsumowujące i generalizujące słowa: „Ten atak jest typowy dla islamistycznej wojny cywilizacyjnej – zarówno kulturowej, jak i militarnej – którą Indie toczą od dziesięcioleci”. Kolejny artykuł o tytule *Publicysta w gazecie Kataru: Arabowie i muzułmanie, którzy znormalizowali stosunki z Izraelem, są zdrajcami; dzieci trzeba uczyć o męczennikach dla Palestyny* (memri.org, 02.08.2023) napisał o generalizacji dokonanej w katarskiej gazecie:

„W artykule z 11 lipca 2023 r. w katarskiej gazecie „Al-Sharq”, dziennikarz Abd Al-Aziz Al-Abdallah potępił arabskich i muzułmańskich „zdrajców”, którzy znormalizowali stosunki z Izraelem i którzy potępiają palestyński opór i oczekują, że Palestyńczycy będą współistnieć z Izraelem. Twierdził, że Żydzi nie będą usatysfakcjonowani, dopóki muzułmanie nie opuszczą świętej ziemi i świętych miejsc oraz nie porzucą wiary islamskiej. Dlatego wezwał Arabów i muzułmanów, by uczyli swoje dzieci historii męczenników, którzy poświęcili swoje życie za Palestynę, a także by uczyli ich o Arabach, którzy zdradzili sprawę palestyńską i na zawsze będą upokorzeni”.

Następnie artykuł cytuje kilka przetłumaczonych fragmentów ze wspomnianego felietonu, które mogą potencjalnie zszokować polskiego odbiorcę.

Silnie nacechowanym i generalizującym tytułem odznaczyły się *Islamiści wymuszają poszanowanie dla religii w państwie UE* (nczas.com, 27.08.2023), a także *Islamem dobrze się straszy* (tygodnikpowszechny.pl, 06.09.2023). Wydźwięk tych artykułów jest jednak odmienny. O ile w pierwszym przypadku tytuł zapowiada również generalizującą i nacechowaną negatywnie treść, o tyle w drugim przypadku artykuł w treści materiału przestrzegał przed tego typu zachowaniami, omawiając ewentualne społeczne skutki. Z kolei artykuł *We wschodnim Pakistanie muzułmanie atakują kościoły. Iskrą było pomówienie o bluźnierstwo* (wyborcza.pl, 17.08.2023) bezpośrednio zakodowuje u odbiorcy połączenie muzułmanów z atakiem na kościoły.

W badanym miesiącu materiałem o szczególnie generalizującym wydźwięku był *Czy Europie grozi islamizacja? Religia muzułmańska w ujęciu Guillaume'a Faye'a (cz. I)* (nlad.pl, 01.08.2023), który przytaczał słowa francuskiego dziennikarza m.in.:

- „Najważniejszymi tezami, jakie Faye stawia na temat islamu są: a) islam kolonizuje Europę, b) islam jest totalitarny ze swej istoty, c) nie ma różnicy między „islamem” a „islamizmem” i d) islam jest niekompatybilny z kulturą europejską.”;
- „Faye uznaje totalitaryzm za inherentną cechę islamu. Dlaczego tak uważa? Dlatego, że jego zdaniem islam podporządkowuje wszystkie sfery życia człowieka. Islam scala religię i politykę, wiarę i prawo – nie ma między nimi rozdziału. Wszystkie te sfery stanowią jedną, integralną całość w zamkniętym, sztywnym systemie.”;
- „Faye porównuje w tym kontekście muzułmańską ummę i marksistowsko-komunistyczną „proletariacką masę”[20] i podkreśla podobieństwo między islamem a komunizmem (jak również nazizmem). Wszystkie te trzy doktryny mają wg niego wiele podobieństw. Wszystkie mają charakter totalitarny, kolektywistyczny, agresywny, nie liczą się z jednostką ludzką, jak również odznaczają się daleko posuniętym relatywizmem moralnym.

Zauważalne jest tu duże uogólnienie na temat islamu, nieoparte żadnymi danymi, cytatami czy publikacjami naukowymi. Kojarzenie totalitaryzmu z islamem oraz porównywanie islamu do komunizmu i nazizmu ma na celu wzbudzenie strachu wobec muzułmanów.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

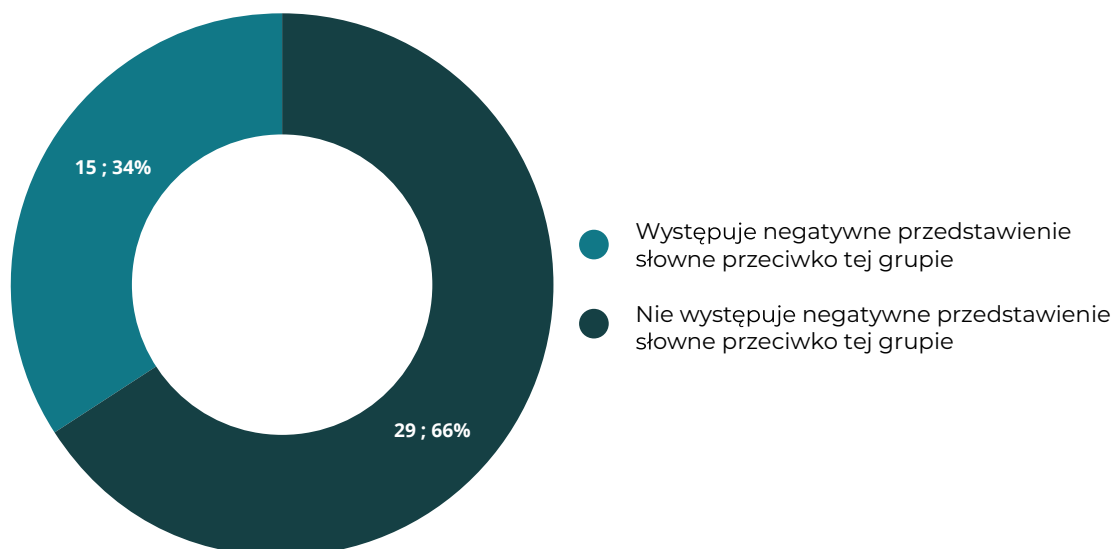
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 15 materiałach, co stanowiło 34 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwylenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

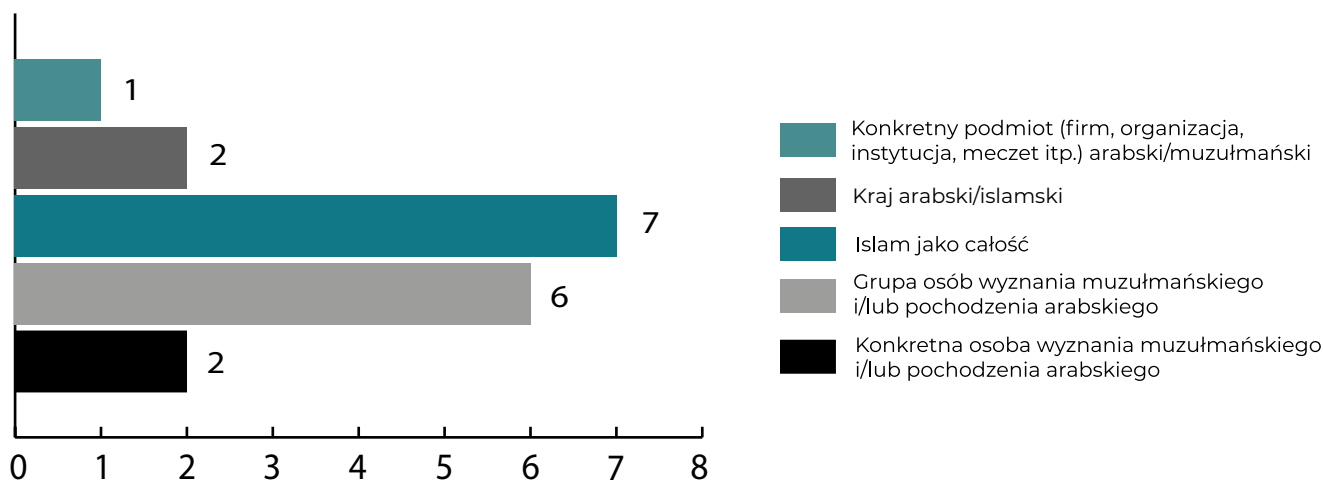

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=44)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w czternastu różnych tytułach medialnych: afirmacji.info, civilek.info, dorzeczy.pl, listyznaszegosadu.pl, naszdziennik.pl, nczas.com, nlad.pl, oko.press, opoka.org.pl, pch24.pl (2 razy), polsatnews.pl, tygodnik.tvp.pl, vaticannews.va, wgospodarce.pl. W dwóch z nich islam był tematem pobocznym dotyczącym bieżących nagłych wydarzeń. W pozostałych trzynastu materiałach islam był tematem głównym materiału, gdzie głównie omawiano potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu i/lub jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów czy islam omawiano jako religię/kulturę.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie odnotowano 18 razy w czterech kategoriach (materiały mogły zawierać określenia do więcej niż jednego podmiotu). W najwyższym stopniu dotyczyły one grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (6 razy) oraz Islamu jako całości (7 razy). Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
afirmacji.info (01.08.2023)	Powodu takich zachowań można szukać w wieloletniej polityce lewicowych rządów w tych krajach. Przyjmowały one bowiem otwarcie wszystkich przybyszów m.in. z krajów muzułmańskich. W efekcie znacznie wzrosła przestępczość i zagrożenie terrorystyczne.(...) Muzułmanie zaczęli tworzyć swoje enklawy, do których boi się wjeżdżać nawet policja. Rozmawiałem kilka lat temu z jednym ze szwedzkich stróżów prawa, który wprost mówił o strachu i olbrzymim problemie, szczególnie w Sztokholmie. (...) Widać jednak, że pewna granica została przekroczona i nastroje zmieniają się. Demonstrantom nie są straszeni nawet terroryści. Pamiętamy bowiem, co stało się z redaktorami Charlie Hebdo, którzy opublikowali karykaturę Mahometa... W ciekawych przyszło nam żyć czasach.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Z jednej strony krytyka rządów Szwecji i Danii za przyjmowanie muzułmanów, ale też wskazanie, że przestępczość wzrosła, a poczucie bezpieczeństwa w tych krajach zmalało, właśnie przez muzułmanów. Na końcu przypomnienie o akcie terroru z Paryża z 7 stycznia 2015 roku. Odbiorca otrzymuje przekaz groźby i ostrzeżenia przed muzułmanami.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>civilek.info (19.08.2023)</p>	<p>„Oto jesteśmy! Upokarzanie kafirów (nie-muzułmanów) to praktyka stosowana przez islam do kolonizacji i podbojów. Strzały w głowę pochodzą z Zelzate, gdzie białe flamandzkie dziecko musi całować stopy muzułmanów. Trwa islamizacja Europy!”</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Jest to przywołany cytat z Twittera polityka, który wskazuje, że muzułmanie są zagrożeniem, a ich celem jest ponížanie białych dzieci.</p>
<p>dorzeczy.pl (17.08.2023)</p>	<p>Powodem napaści było rzekome bluźnierstwo wobec islamu, polegające na zbezczeszczeniu Koranu przez chrześcijanina. W atakach spalono jeden kościół, cztery inne doznały zniszczeń, podpalono lub zniszczono również ponad 20 domów mieszkalnych. Skala przemocy skłoniła władze do skierowania do Jaranwali dodatkowych sił policyjnych i wysłania wojska, aby zaprowadziło porządek w mieście.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego</p>	<p>Materiał przedstawia prześladowanie innej religii przez osoby wiary muzułmańskiej. Takie sytuacje mają negatywny wydźwięk, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>
<p>listyznaszegosadu.pl (22.08.2023)</p>	<p>W lipcu brutalny dżihad – święta wojna w służbie islamu – dotarł do dwóch grup Hindusów w Azji Południowej. Pierwszy atak polegał na zniszczeniu dziedzictwa religijnego Hindusów w Pakistanie. Drugi atak, w Indiach, polegał na nalocie islamistów na hinduską pielgrzymkę. W ataku zginęło co najmniej sześć osób, a kilkadziesiąt zostało rannych. W pierwszym ataku, 16 lipca, 150-letnia hinduska świątynia w Karaczi została „zrównana z ziemią”.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Przypomnienie historyczne na tle bieżących tragicznych wydarzeń. Materiał przedstawia prześladowanie innej religii przez osoby wiary muzułmańskiej. Takie sytuacje mają negatywny wydźwięk, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>
<p>naszdziennik.pl (18.08.2023)</p>	<p>87 chrześcijańskich domów i 19 kościołów zostało zdewastowanych w tym tygodniu w prowincji Pendżab we wschodnim w Pakistanie po tym, gdy grupa fanatyków muzułmańskich oskarżyła chrześcijańską rodzinę o zbezczeszczenie Koranu. (...) Setki muzułmanów, uzbrojonych w kije i kamienie, przeszło w środę ulicami chrześcijańskiej dzielnicy Dżaranwala na obrzeżach przemysłowego miasta Faisalabad, zmuszając chrześcijan do ucieczki.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego</p>	<p>Materiał ukazuje jak muzułmanie nie szanują innej religii - chrześcijan i dewastują ich domy i ulice. Materiał przedstawia prześladowanie innej religii przez osoby wiary muzułmańskiej. Takie sytuacje mają negatywny wydźwięk, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>nczas.com (27.08.2023)</p>	<p>Islamiści wymuszają poszanowanie dla religii w państwie UE</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Tytuł silnie nacechowany negatywnie, który może wskazywać na agresywne narzucanie islamu w państwach Unii Europejskiej.</p>
<p>nlad.pl (01.08.2023)</p>	<p>Najważniejszymi тезami, jakie Faye stawia na temat islamu są: a) islam kolonizuje Europę, b) islam jest totalitarny ze swej istoty, c) nie ma różnicy między „islamem” a „islamizmem” i d) islam jest niekompatybilny z kulturą europejską. (...) Różnica między dawną kolonizacją Europejczyków a współczesną – rzekomą – kolonizacją islamską polegać ma tym, że jak ta pierwsza była „kolonizacją odgórną”, tak ta druga ma być „kolonizacją oddolną”. Drugą różnicą ma być to, że ta pierwsza nieść miała za sobą cywilizację, ta druga natomiast niesie za sobą prymitywizację. (...) Kolejnym podobieństwem ma być antysemityzm, który bynajmniej nie zaczął się wraz z konfliktem izraelsko-palestyńskim. Wrogość muzułmanów do Żydów istnieje ma od samych początków islamu.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Artykuł przedstawia historię islamu w negatywny sposób, który jest tutaj prezentowany jako największe zagrożenie dla Europy. Odwrócenie kolonializmu i ukazanie Europy jako ofiary, która musi się bronić przed inną religią. Ponadto autor przywołuje tutaj w antysemityzm, którego wielu Europejczyków się boi w związku z wydarzeniami z II Wojny Światowej. Bez kontekstu wprowadza pojęcie „konfliktu izraelsko-palestyńskiego”.</p>
<p>oko.press (15.08.2023)</p>	<p>Niedawno została podpalona ambasada Szwecji w Bagdadzie, doszło też do próby ataku na ambasadę w Bejrucie, najwyższy przywódca duchowy Iranu, Ajatollah Ali Chamenei, stwierdził, że Szwecja szykuje się na wojnę z krajami muzułmańskimi. Oburzeni Pakistańczycy wyszli tysiącami na ulice, zrzeszająca 57 państw muzułmańskich Organizacja Współpracy Islamskiej IKO nawołuje do wspólnych działań na rzecz zaprzestania profanacji Koranu w Szwecji i Danii, gdzie też ostatnio zaczęto Koran podpalać, a premier Szwecji, Ulf Kristersson ostrzega przed możliwymi odwetowymi atakami terrorystycznymi.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Opisana istota konfliktu na linii wolność słowa w Szwecji (i Danii), skutkująca pozwoleniem na palenie Koranu, a niebezpieczeństwem zamachów odwetowych - terrorystycznych ze strony muzułmanów. Takie sytuacje powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>oko.press (15.08.2023)</p>	<p>My, muzułmanie w Szwecji i Europie, potrzebujemy wolności słowa, aby móc bronić się przed nietolerancją i samozwańczymi »przywódcami religijnymi« pragnącymi władzy. Dążenie do tego, by ograniczyć wolność słowa, to strategiczny cel islamistów w Europie. Wielki potencjał ma wówczas eksploatacja urażonych uczuć muzułmanów...</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Opinia muzułmanki o innych muzułmanach, którym zarzuca brak tolerancji, dla odbiorcy to być element działający negatywnie. Z jednej strony otrzymujemy kontekst o niejednorodności grup muzułmańskich, jednak z drugiej – słowa ta wzbudzają również duży niepokój.</p>
<p>opoka.org.pl (07.08.2023)</p>	<p>Kiedyś wypłakiwała się przede mną matka innej dziewczyny, która przyjechała do niej w odwiedziny ze swoim mężem muzułmaninem. Otóż pierwszą rzeczą, jaką zrobili po wejściu do pokoju, w którym mieli mieszkać gościnnie, było zdjęcie ze ściany krzyża. Nie liczyło się ani to, że to nie jest ich mieszkanie, ani to, że takim zachowaniem sprawiają matce wielki ból. Muzułmańska alergja na sam znak krzyża ma swoje źródła w Koranie. Sura 4,157 dezawuuje tych, którzy „mówili: Zabiliśmy Mesjasza, Jezusa, syna Marii, posłańca Boga – podczas gdy oni ani Go nie zabili, ani Go nie ukrzyżowali, tylko im się tak zdawało”. (...) W gruncie rzeczy cała osoba Jezusa została w Koranie wypłukana ze swojej historycznej konkretności. (...)</p> <p>Natomiast czterech ksiąg Ewangelii, które dla nas, chrześcijan, są podstawowym świadectwem o Jezusie i o Jego nauce, islam nie uznaje do tego stopnia stanowczo, że za samo posiadanie Nowego Testamentu albo całej Biblii można być w krajach muzułmańskich bardzo surowo ukaranym.</p>	<p>Islam jako całości</p>	<p>Potwierdzenie braku tolerancji islamu wobec innej religii przedstawione na tle biblijno-historycznym. Problemem jest głównie jednostronność przekazu, który ma na celu pokazanie islamu jako jak najbardziej nietolerancyjnego wobec chrześcijaństwa. W tym kontekście użyto słowa „alergia”. Można przyjąć, że jest to krytyka wpisana w esej, który nacechowany jest indywidualnym stosunkiem, ale z drugiej strony jest jednoznacznie nastawia odbiorcę krytycznie wobec muzułmanów.</p>
<p>pch24.pl (13.08.2023)</p>	<p>Abp Jacques Mourad, który w 2015 roku był więziony w Syrii przez bojowników Państwa Islamskiego, dziś modli się o nawrócenie swoich oprawców. Przypomina, że grożono mu obcięciem głowy, jeśli nie przejdzie na islam.</p>	<p>Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego</p>	<p>Tego typu wydarzenia, budują skrajnie jednostronny i negatywny wizerunek muzułmanów, prezentując ich głównie jako fanatyków i ekstremistów religijnych, którzy</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>(...) hierarcha był przetrzymywany w Syrii przez pięć miesięcy przez islamistów z samozwańczego Państwa Islamskiego. Po tym czasie udało mu się uciec z miejsca przetrzymywania. (...) Nawróć się na islam albo obetniemy ci głowę. Po tych słowach byłem jak w momencie mojego wyboru konsekracji. Dokładnie w takim momencie. Albo będę kontynuował do śmierci nieść krzyż z Chrystusem, z miłości do Kościoła i dla zbawienia świata, albo wyrzeknę się, ale wtedy wyrzeknę się również mojego powołania – relacjonuje abp Mourad.</p>		<p>stanowią zagrożenie dla każdego wyznawcy innej religii niż ich własna. Grożenie śmiercią za wyznawanie innej religii niż islam są utożsamiane ze wszystkimi jej wyznawcami, powodując u odbiorcy strach i stawiając mużulmanów w skrajnie negatywnym świetle.</p>
<p>pch24.pl (28.08.2023)</p>	<p>Z okazji tego mużulmańskiego święta organizowano we Francji wiele zbiorowych modłów poza meczetami. Były to głównie parki publiczne, ale też wynajmowano na takie cele restauracje. Ciekawostką tegorocznych obchodów była uczta z okazji Eid-el-Kébir w Nicei, gdzie w dzielnicy des Liserons zasponsorowali ją miejscowi... dealerzy narkotyków.</p>	<p>Grupy osób wyznania mużulmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Przekaz skonstruowany w taki określony sposób, aby połączyć kwestie obchodzenia święta za pieniądze uzyskane z handlu narkotykami. Tego typu zestawienie, w sposób niepozostawiający żadnych wątpliwości, działa niekorzystnie na medialny wizerunek mużulmanów.</p>
<p>pch24.pl (28.08.2023)</p>	<p>Dopiero niedawno radio Europe 1 dotarło do notatki wywiadu francuskiego, w której znalazł się opis islamskiego „świętowania” w restauracji McDonald’s mieszczącej się w mieście Villepinte w departa-</p>	<p>Konkretnej osoby wyznania mużulmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Sugerowanie odbiorcy, że „szwagier sympatyka dżihadu”, również jest potencjalnym terrorystom. W konsekwencji otrzymujemy jednostronny dobór treści, mający ustawić negatywną narrację</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>mencie Seine-Saint-Denis. (...) jednym z pracowników restauracji McDonald's jest szwagier sympatyka dżihadu, który został skazany w 2017 r. na osiem lat więzienia za powiązanie przestępcze i przygotowywania aktów terroryzmu.</p>		<p>wobec muzułmanów. Zasada jaką obserwujemy w kontekście tego typów przekazów, dotyczy powtarzającego się mechanizmu (dżihadysty = muzułmanie terroryści), który buduje i umacnia określony, właśnie taki jednowymiarowy, zły wizerunek.</p>
<p>polsatnews.pl (17.08.2023)</p>	<p>Szwecja podniosła poziom zagrożenia terrorystycznego do niemal najwyższego z możliwych - czwartego w pięciostopniowej skali. Władze obawiają się, że ich państwo stało się "priorytetowym celem terrorystów", ponieważ uznają oni ten kraj za islamofobiczny. (...) Szwecja miała się stać "priorytetowym celem terrorystów", ponieważ uznają oni ten kraj za islamofobiczny. Ogłaszając tę decyzję, dyrektor generalna szwedzkich służb specjalnych Charlotte von Essen podkreśliła, że obecnie są one coraz bardziej skupione na islamskich ekstremistach.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Zestawienie słów dotyczących terroryzmu i islamu, oraz używane ich (nie-mal) jako określeń naprzemiennych. Fragment uznaje muzułmanów za realne zagrożenie dla Szwecji i jej obywateli. Choć opis dotyczy działań prewencyjnych ze strony rządu Szwecji, to odbiorca otrzymuje jasny komunikat: muzułmanie stanowią zagrożenie. Ponadto w artykule wykorzystano słowo „islamizm”, sugerując odbiorcy jego negatywne konotacje (niczym: komunizm, nazizm, totalitaryzm).</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>polsatnews.pl (17.08.2023)</p>	<p>W ostatnim czasie doszło też do groźnego ataku na szwedzki konsul w Izmirze w Turcji, co może mieć związek z obecnymi nastrojami społecznymi w tym kraju. (...) - Nie można wykluczyć, że próba morderstwa w konsulacie w Izmirze miała podłoże polityczne - podkreślał premier Kristersson.</p>	<p>Kraju arabskiego/islamskiego</p>	<p>Odbiorca jest informowany i ostrzegany jednocześnie, że Tureccy muzułmanie, którzy zaatakowali konsul w Izmirze, stanowią zagrożenie oraz, że mogą być mordercami na tle wyznaniowym. Każdy tego typu komunikat utrwala negatywny wizerunek muzułmanów oraz islamu.</p>
<p>tygodnik.tvp.pl (04.08.2023)</p>	<p>m.in.: Po upadku Państwa Islamskiego w 2019 r. Europa zaczęła się mierzyć z nowym zagrożeniem – powrotem dżihadystów do domów. Chodzi przecież o znaczną liczbę bojowników mających przeszkolenie wojskowe i doświadczenie na polu walki. Do tego wielu z nich usiłuje podszyć się pod uchodźców i próbuje nielegalnie przekroczyć unijną – także polską – granicę. Po rozbiciu Państwa Islamskiego jego bojownicy się przegrupowali i znowu rekrutują zwolenników, tym razem w internecie. Szukają ich w</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Materiał jest przypadkiem szczególnym, antymuzułmańskim. Autorka celowo i bezwzględnie punktuje wyznawców islamu, dokonując swoistego podsumowania skutków powstania i działania ISIS. Wymienia z imienia i nazwiska konkretne osoby, które były zaangażowane w organizację zamachów terrorystycznych w Europie, a także takie, które walczyły w szeregach dżihadystów na terenach zajętych przez ISIS. Dodatkowo odbiorca otrzymuje kontekst, czyli historię</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>każdym kraju i środowisku i zachęcają do dokonywania zamachów „w realu”. Także w Polsce. (...)</p> <p>Po upadku PI oraz śmierci kalifa Baghdadiego w październiku 2019 r. Europa zaczęła się mierzyć z innym zagrożeniem – powrotem dżihadystów do domów. Chodzi przecież o pojawienie się także w Europie znacznej liczby bojowników mających przeszkolenie wojskowe i doświadczenie na polu walki. Do tego wielu z nich usiłuje podszyć się pod uchodźców i próbuje nielegalnie przekroczyć unijną – także polską – granicę. Efektem tego są polityczne spory o to, jak ma wyglądać polityka migracyjna i azylowa. Na pewno Europa nie może sobie pozwolić na lekceważenie zagrożeń. I musi pamiętać o tym, by rozwiązując problemy, kierować się chłodnym rozumem, a nie gorącym sercem.</p>		<p>powstania, a nawet strukturę funkcjonowania Państwa Islamskiego. Klamrą spajającą całość jest apel, ostrzegający przed powrotem radykalizowanych muzułmanów, którzy mogą (i stanowią wg autorki) bezpośrednio zagrożenie, także terrorystyczne dla Europy i Polski.</p>
--	--	--	--

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>vatican-news.va (11.08.202)</p>	<p>Sytuacja napięcia i niepewności paraliżuje cały Niger, w tym także działalność Kościoła. I nie chodzi tutaj jedynie o widmo wojny spowodowane puczem, ponieważ kraj od lat zмага się z islamistycznymi bojówkami. (...) "Sytuacja wszystkich mniejszości w Nigrze była trudna już wcześniej, a teraz jest jeszcze bardziej skomplikowana. Ogromny problem stanowi działalność islamskich grup fundamentalistycznych. Z tego powodu arcybiskup Niamey zamknął wszystkie placówki Kościoła na obszarach wiejskich. Islamiści atakują wioski i zabijają wielu ludzi. Także i nam arcybiskup zakazał wyjazdu do wiosek. Z kolei rząd nie pozwalał i nadal nie pozwala, by obcokrajowcy opuszczali stolicę. Sytuacja wszystkich mniejszości jest więc skomplikowana ze względu na tę niestabilną i niebezpieczną sytuację. Ona istniała już wcześniej, a pucz ją tylko pogłębił".</p>	<p>Kraju arabskiego/islamskiego</p>	<p>Materiał jest pisany w europocentryczny sposób, który sugeruje, że tylko gdy przedstawiciele państw europejskich będą w krajach afrykańskich, to uda się tam edukować ludzi i ich wyzwolić w jakiś sposób. Ponadto w artykule wykorzystano słowo „islamizm”, sugerując odbiorcy jego negatywne konotacje (niczym: komunizm, nazizm, totalitaryzm).</p>
--	---	-------------------------------------	---

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>wgospodar- ce.pl (23.08.2023)</p>	<p>Niemcy: Gwałt na Polaku! Sprawca to "uchodźca" (...) Młody Polak został zgwałcony na stacji metra w Monachium. Jak mogło do tego dojść? - pyta portal dziennika „Bild”. Ofiara to 18-letni uczeń szkoły językowej. Domniemanym sprawcą jest 20-latek z Afganistanu.</p>	<p>Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego</p>	<p>Artykuł kilkakrotnie wspomina o tym, że sprawcą gwałtu był uchodźca (pochodzenia arabskiego) i ma sensacyjny tytuł. W kontekście zdjęcia z napisem "REFUGEES WELCOME" i silnie nacechowanym tytułem, może zapadać odbiorcy w pamięci jako przekaz typu: muzułmanie stanowią zagrożenie dla Europy</p>
--	--	--	--

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie
Źródło: opracowanie własne

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

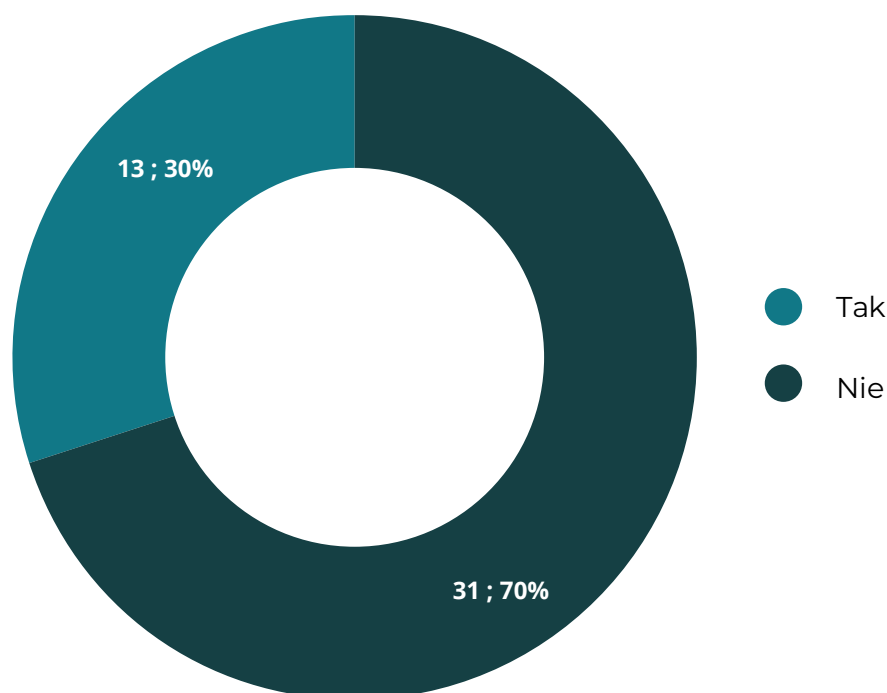

W przypadku 13 materiałów (30 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. W większości odnotowanych przypadków nastawienie odbiorców mogło ulec pogorszeniu względem islamu, muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego

Materiały pochodziły z 13 różnych portali: cyberdefence24.pl, dorzeczy.pl, dw.com, histmag.org, memri.org, naszdzienik.pl, nlad.pl, oko.press, opoka.org.pl, pap.pl, radio-maryja.pl, tygodnik.tvp.pl, tygodnikpowszechny.pl. We wszystkich badanych materiałach islam był głównym tematem materiału, gdzie głównie omawiano islam jako religię/kulturę i/lub jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.

O islamskich atakach w cyberprzestrzeni mówiły artykuły: *Szpiegowska operacja Iranu w Niemczech* (cyberdefence24.pl, 11.08.2023) oraz *Samotne wilki atakują, czyli dżihad w internecie i w realu* (tygodnik.tvp.pl, 04.08.2023). Warto jednakże podkreślić, że ich wydźwięk nie był jednorodny. O ile w informacyjnym artykule z cyberdefence24.pl odbiorcy bardziej się mogą bać ataków hakerskich (podczas gdy nie podano żadnych danych źródłowych na ten temat), o tyle tygodnik.tvp.pl oparł narrację na realnym zagrożeniu ze strony islamu, przedstawiając wiele ataków naprzemiennie dotyczących terrorystów, ISIS, dżihadu, islamskich ekstremistów, uchodźców czy Państwa Islamskiego.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=44)

Samotne wilki atakują, czyli dżihad w internecie i w realu (tygodnik.tvp.pl, 04.08.2023) łączyło więc wiele wątków w jedną, ustaloną narrację mającą na celu zastraszenie odbiorców, jak m.in. we fragmentach:

- „Po upadku Państwa Islamskiego w 2019 r. Europa zaczęła się mierzyć z nowym zagrożeniem – powrotem dżihadystów do domów. Chodzi przecież o znaczną liczbę bojowników mających przeszkolenie wojskowe i doświadczenie na polu walki. Do tego wielu z nich usiłuje podszyć się pod uchodźców i próbuje nielegalnie przekroczyć unijną – także polską – granicę.”;
- „Po rozbiciu Państwa Islamskiego jego bojownicy się przegrupowali i znowu rekrutują zwolenników, tym razem w internecie. Szukają ich w każdym kraju i środowisku i zachęcają do dokonywania zamachów „w realu”. Także w Polsce.”;
- „Abu Bakr al-Bagdadi stanął na czele globalnego ruchu antysystemowego. Snuł apokaliptyczne wizje zbliżającego się końca świata i ostatecznego starcia z niewiernymi. Zapowiadał spektakularne zwycięstwo. Jego rzecznik Abu Muhammad al-Adnani wieszczyl: „Podbijemy wasz Rzym, złamiemy wasze krzyże, a wasze kobiety będą naszymi niewolnicami!” Dodatkowo oferował muzułmanom emigrującym do kalifatu domy i pieniądze.”;

- „Zwolennicy Państwa Islamskiego przygotowali szczegółowe podręczniki instruujące potencjalnych rekrutów, jak bezpiecznie pokonywać trasę Europa – Syria i Irak – Europa oraz jak prowadzić dżihad na Zachodzie. Były one dystrybuowane w internecie oraz w formie e-booków. „Przewodnik dżihadysty” przedstawia szczegółowe, praktyczne instrukcje, jak żyć w islamskiej „szafie”: ukryć tożsamość, podszywać się pod praworządnego obywatela, zachować anonimowość w sieci oraz porady jak stworzyć „zestaw przetrwania” czy skonstruować bombę. Pokazuje też, jak użyć w walce łatwo dostępnych narzędzi, np. noży czy jak w domowych warunkach skonstruować ładunek wybuchowy.”;
- „Efektem tego są polityczne spory o to, jak ma wyglądać polityka migracyjna i azylowa. Na pewno Europa nie może sobie pozwolić na lekceważenie zagrożeń. I musi pamiętać o tym, by rozwiązując problemy, kierować się chłodnym rozumem, a nie gorącym sercem.”.

O atakach w Pakistanie na chrześcijan, mówiono m.in. w materiałach: *129 muzułmanów aresztowanych po atakach na kościoły i domy chrześcijan we wschodnim Pakistanie* (pap.pl, 17.08.2023), *Ataki na chrześcijan w Pakistanie. Aresztowano 129 muzułmanów* (dorzeczy.pl, 17.08.2023), *Pakistan: Muzułmanie zdewastowali 19 kościołów* (naszdzienik.pl, 18.08.2023), *CHRZEŚCIJANIE W PAKISTANIE DRŻĄ O ŻYCIE* (radiomaryja.pl, 23.08.2023). Takie sytuacje prześladowania innej religii niewątpliwie mogą zmienić nastawienie odbiorców do islamu i jej wyznawców. Artykuły opisywały te wydarzenia w sposób bardziej informacyjny lub emocjonalny i nacechowany. Warto przywołać kilka emocjonalnych fragmentów:

- „Setki muzułmanów, uzbrojonych w kije i kamienie, przeszło w środę ulicami chrześcijańskiej dzielnicy Dżaranwala na obrzeżach przemysłowego miasta Faisalabad, zmuszając chrześcijan do ucieczki. Wydarzenia te zainicjowane zostały pogłoską, jakoby dwóch chrześcijan z miasta Dżaranwala zbeczczyło Koran. Policja usiłowała ochronić chrześcijan i negocjować z napastnikami. Mimo to atakujący tłum podpalał kościoły, wdzierał się też do domów, rabując i niszcząc” (*Pakistan: Muzułmanie zdewastowali 19 kościołów*, naszdzienik.pl, 18.08.2023);
- „Po atakach agresywnych muzułmanów na kościoły i domy w Pakistanie chrześcijanie dalej obawiają się o swoje życie. W kraju funkcjonuje prawo o bluźnierstwie, wykorzystywane przez ekstremistów, choć większym zagrożeniem dla wyznawców

Chrystusa są samosądy" (*CHRZEŚCIJANIE W PAKISTANIE DRŻĄ O ŻYCIE*, radiomaryja.pl, 23.08.2023);

- „– W południowy upał wybiegłem z domu z córkami, wszystkie były bose, na drogę. Nie mogliśmy znaleźć bezpiecznego miejsca, w którym mogłybyśmy się schronić. Ten strach zakorzenił się w naszych sercach i nie zniknie – słyszymy z zeznań świadków. Matki boją się wysłać dzieci do szkół.

- Dziś był pierwszy dzień nauki po wakacjach, ale ze strachu nie posłałam dzieci do szkoły. Moje dzieci mówiły: **«Mamo, ucierpi na tym nasza edukacja»**. Powiedziałam im, że zdobędziesz edukację, jeśli przeżyjesz – dodaje.

W Pakistanie pojawiła się wypowiedź jednego z biskupów, który podkreślił, że brak reakcji na przemoc wobec chrześcijan prowadzi do pogłębienia ich dramatu. Sprawcy czują się bezkarni, a z ust polityków padają wyłącznie słowa: „nie ma reakcji, która realnie poprawi sytuację naszych Sióstr i Braci”. (*CHRZEŚCIJANIE W PAKISTANIE DRŻĄ O ŻYCIE*, radiomaryja.pl, 23.08.2023).

Szczególny przypadek stanowił w tym miesiącu materiał *Czy Europie grozi islamizacja? Religia muzułmańska w ujęciu Guillaume'a Faye'a (cz. I)* (nlad.pl, 01.08.2023), który stara się „potwierdzić”, że strach przed islamem jest uzasadniony. Odbiorcy mogą czuć się bardziej bezkarni w nienawiści wobec muzułmanów. Artykuł przytaczając jedynie słowa francuskiego publicyście Guillaume'a Faye'a kreuje się na artykuł popularnonaukowy jednoznacznie ocenia muzułmanów m.in. jako niebezpieczeństwo dla Europy i prymitywnych kolonizatorów, jak m.in. we fragmentach:

- „Faye postrzega islam zasadniczo jako religię agresywną, jako sztywną, nieznoszącą sprzeciwu, totalitarną doktrynę o wyraźnych zapędach konkwistadorskich. Odrzuca en bloc wszelkie pretensje religii muzułmańskiej do pokojowości. Uważa on narrację o pokojowym islamie za zwykły chwyt propagandowy, mający uśpić czujność jego ewentualnych przeciwników. Pomimo wewnętrznych różnic islam, zdaniem Faye'a, patrzy na rzeczywistość w sposób czarno-biały, zakłada bowiem, że świat składa się z cywilizacji islamskiej i jej wrogów (kategorie pośrednie w zasadzie nie istnieją)”;
- „Najważniejszymi tezami, jakie Faye stawia na temat islamu są: a) islam kolonizuje Europę, b) islam jest totalitarny ze swej istoty, c) nie ma różnicy między „islamem” a „islamizmem” i d) islam jest niekompatybilny z kulturą europejską”;

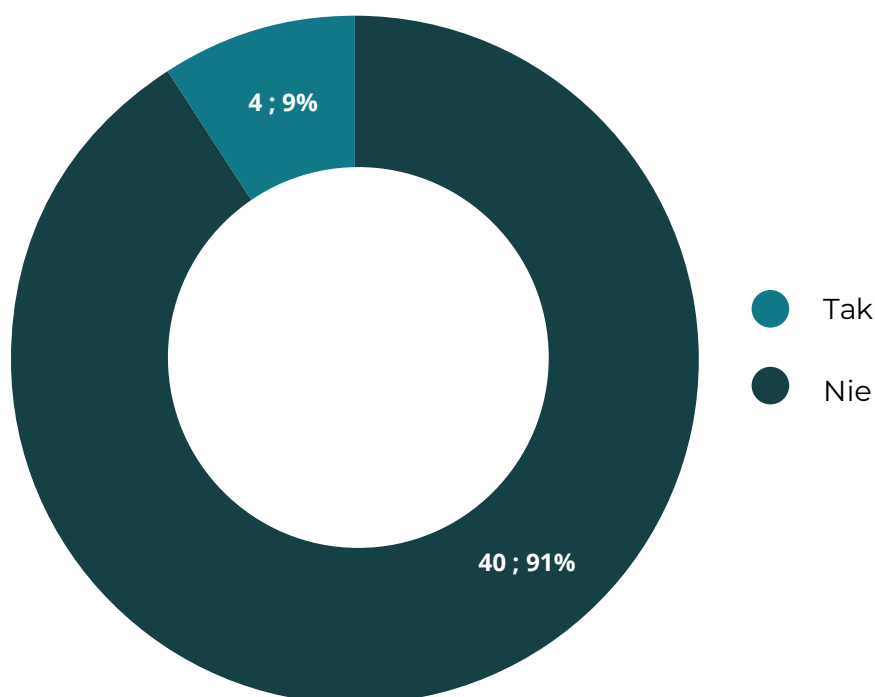
- „Różnica między dawną kolonizacją Europejczyków a współczesną – rzekomą – kolonizacją islamską polegać ma tym, że jak ta pierwsza była „kolonizacją odgórną”, tak ta druga ma być „kolonizacją oddolną”. Drugą różnicą ma być to, że ta pierwsza nieść miała za sobą cywilizację, ta druga natomiast niesie za sobą prymitywizację”.

Nieco inny wydźwięk miały dwa materiały: *Islamem dobrze się straszy* (tygodnikpowszechny.pl, 06.08.2023) oraz *Meczet w Niemczech dostają anonimy z pogrózkami* (dw.com, 11.08.2023). Pierwszy z nich zauważa, że często jest wykorzystywana narracja strachu wobec wyznawców islamu i stosuje się ją w celu wywołania negatywnych emocji lub wymuszeń, a drugi materiał pokazuje, że muzułmanie są prześladowani w Niemczech, otrzymują liczne listy z pogrózkami i nie mają poczucia bezpieczeństwa w tym kraju.

DOBRE PRAKTYKI

W czterech przypadkach (9 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z portali: kobieta.swiatgwiazd.pl, pch24.pl, polityka.pl, wyborcza.pl i poruszały cztery różne wątki tematyczne.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=44)

Artykuł *Muzułmanka chciała pójść do fryzjera w Polsce. Wiele salonów odmówiło jej wizyty* (kobieta.swiatgwiazd.pl, 26.08.2023) przedstawia ciekawy problem – utrudnienie życia dla muzułmank w Polsce. Materiał w sposób towarzyskiego opowiadania zwraca uwagę na szczególne, nieoczywiste potrzeby klientek muzułmank:

„Przemiała recepcjonistka przyznaje, że po raz pierwszy spotyka się z taką prośbą. Bez cienia oceniania wypytuje dokładnie o moje oczekiwania i sama wychodzi z inicjatywą, że na wszelki wypadek umówi mnie w terminie, gdy w salonie nie będzie żadnego fryzjera – mężczyzny - czytamy na blogu muzułmanki.

W międzyczasie odezwał się do kobiety również inny fryzjer, który wysłał kobiecie zdjęcia pomieszczenia, w którym mogłaby zostać wykonana usługa. Ostatecznie kobieta wybrała salon, w którym metamorfozę przeprowadziła kobieta pochodząca z Ukrainy. W pełni uszanowała wymagania wyznawczyni islamu, a cała usługa została wykonana w osobnym, zamkniętym pokoju, dzięki czemu żadna z osób nie zobaczyła jej włosów”.

Artykuł *Francja: Muzułmanki nie przyjdą już do szkoły w abajach* (wyborcza.pl, 28.08.2023) stara się tłumaczyć sytuację w obiektywny sposób. Autor oddaje głos zarówno zwolennikom, jak i przeciwnikom zaostrzenia przepisów we francuskich szkołach, przytacza kontekst, tłumaczy zasady obowiązujące w islamie i powołuje się na konkretne fragmenty Koranu. W mnogości artykułów poświęconych temu tematowi w innych mediach, jedynie ten przykład zdaje się być najbardziej wyrażonym i nieoceniającym głosem w dyskusji.

Artykuł *Trąba bomber. Jak polskie służby zrobiły z nastolatka groźnego islamskiego terrorystę* (polityka.pl, 08.08.2023) w ironicznym stylu opowiada o zaistniałej sytuacji, prostując jej okoliczności. Skupia się na przedstawieniu prawdy w medialnej historii polskiego nastolatka-islamisty w politycznej narracji.

Warto także pozytywnie wyróżnić fragment materiału *Islamiści grozili arcybiskupowi obcięciem głowy. Teraz hierarcha modli się o nawrócenie dżihadystów* (pch24.pl, 13.08.2023):

„Abp Mourad uciekł w piątym miesiącu przetrzymywania, wspomagany przez młodego muzułmanina, który wraz z piętnastoma innymi osobami zorganizował ucieczkę dziesiątek zakładników”.

Pomimo trudnego i negatywnego kontekstu – więzienia arcybiskupa Jacques’a Mourada przez bojowników Państwa Islamskiego – opublikowanie zdanie wskazujące, że nie wszystkich muzułmanów należy traktować i oceniać identycznie. Niektórzy bowiem sprzeciwiają się takim sytuacjom i ryzykując własne życie pomagają innym w ucieczce. Z punktu widzenia odbiorcy to informacja, która powinna rozszerzyć perspektywę wobec postrzegania muzułmanów jako niejednorodnej całości i burzyć stereotyp o jedynie agresywnym i terrorystycznym nastawieniu do innowierców.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ

Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w sierpniu 2023

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-67941-15-0

9 788367 941150